

Paweł Szymański

Kośmidry, st. I, woj. warmińsko-mazurskie : badania w roku 2011

Światowit : rocznik poświęcony archeologii przeddziejowej i badaniom
pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej 9 (50)/B, 305-308

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

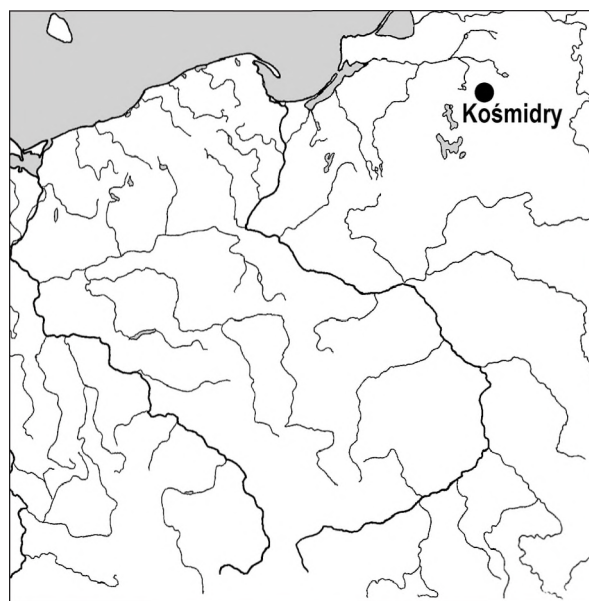
PAWEŁ SZYMAŃSKI

KOŚMIDRY, ST. I, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2011

Osada w Kośmidrach¹ położona jest w północno-wschodniej części Mazur, około 6 km na zachód od Gołdapi. Zajmuje niewysokie wzgórze, średnicy około 200 m, wznoszące się na południowym brzegu rzeki Gołdapy. Na północ i zachód od niego widoczny jest rozległy, płaski teren, co może wskazywać, że istniało tu w starożytności jezioro, a sama osada położona była na wyspie, ewentualnie na półwyspie tuż przy ujściu rzeki (Ryc. 1). W południowo-wschodniej części stanowiska znajduje się przedwojenne gospodarstwo, w zachodniej – dwie ферmy lisów, natomiast północno-wschodnia i centralna część, przyległa do Gołdapy, została znacznie zniszczona przez użytkowanie współczesnej łąki. W latach 2004 i 2005 przeprowadzono tu pod kierunkiem autora badania sondażowe, których celem było uchwycenie relikwów osady przed jej zupełnym zniszczeniem, określenie jej datowania i przynależności kulturowej. Podczas prac prowadzonych wzdłuż krawędzi wybierzyska odkryto 28 obiektów pradziejowych, przede wszystkim jam zasobowych².

Na podstawie analizy materiału i przeprowadzonych analiz ¹⁴C osadę datować można w przybliżeniu od III w p.n.e. po przełom er i wiązać stanowisko ze wschodnim skrajem kultury kurhanów zachodniobałtyjskich.

W roku 2011, w trakcie badań powierzchniowych prowadzonych w niedalekiej Puszczy Boreckiej, dokonano wizytacji stanowiska³. Okazało się, że w 2010 roku zaorano polną drogę dojazdową, co przerwało użytkowanie łąki, stanowisko zatem przestało być niszczone. W zachodnim profilu wybierzyska odkryto jednak dwa obiekty pradziejowe, których wypełniska częściowo osunęły się po stoku. W porozumieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony

Zabytków w Olsztynie, Delegaturą w Elku, podjęto jednolite prace zabezpieczające. W ich trakcie wyeksplorowano do końca obie jamy (obiekty nr 28 i 29) i przeprowadzono na stanowisku poszukiwania powierzchniowe, szczególnie w zaoranej partii, skąd zebrano kilkaset fragmentów naczyń.

Oba odkryte obiekty były w planie w przybliżeniu koliste, w profilu prostokątne z wyraźnymi warstwami zasypiskowymi (średnica i miąższość – około 90 cm) (Ryc. 2:4). Należy je uznać za jamy zasobowe; obiekty takie spotykane są na większości znanych osad bałtyjskich (por. SZYMAŃSKI 2007: 173–174).

¹ Kośmidry, stanowisko I (AZP 16-77/19), gm. Gołdapi, pow. gołdapski, woj. warmińsko-mazurskie.

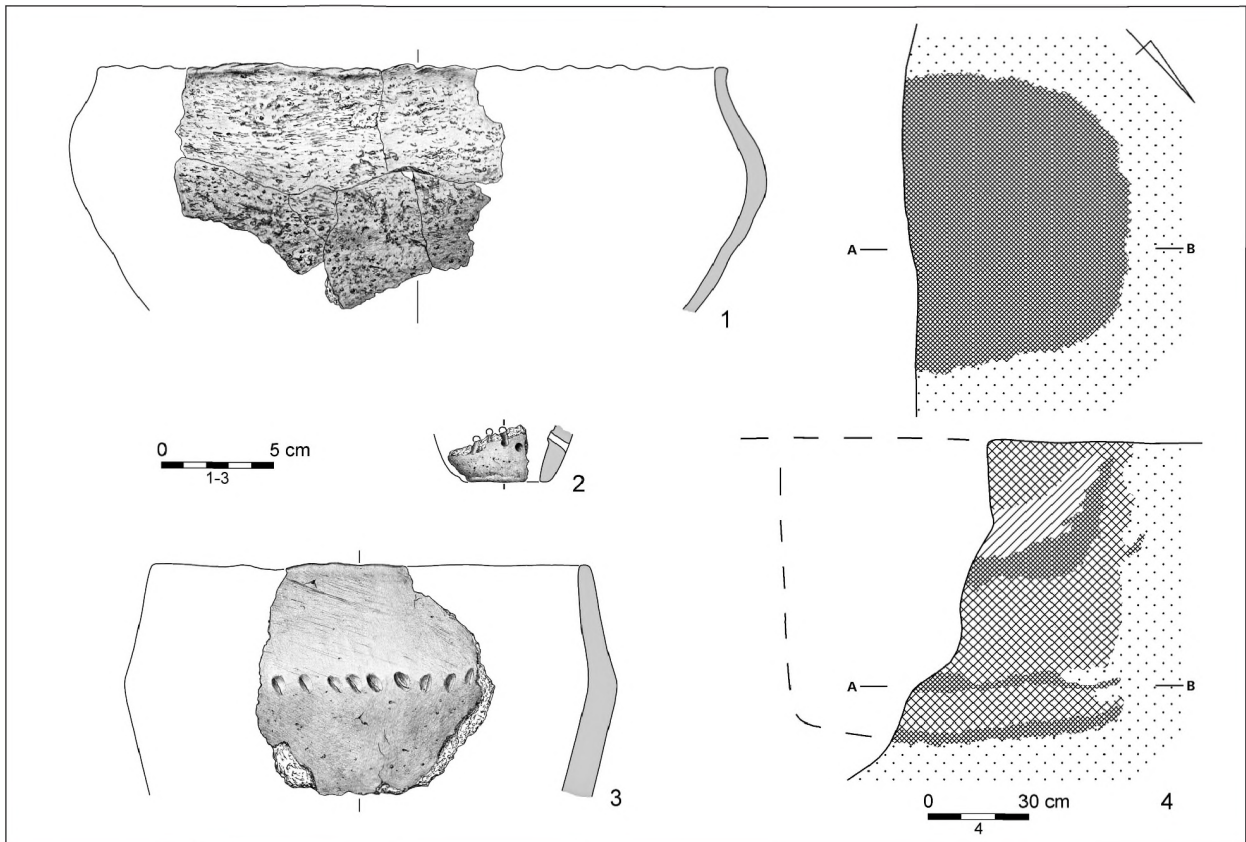
² Na temat dotychczasowych badań: JUGA-SZYMAŃSKA, SZYMAŃSKI, w druku.

³ Badania powierzchniowe prowadzono w dniach 11–16 kwietnia 2011 r. pod kierunkiem autora, badania zabezpieczające na stanowisku I w Kośmidrach odbyły się dnia 13 kwietnia. Prace w całości finansowane były przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.

Ryc. 1. Kośmidry. Widok na stanowisko I od południowego wschodu. Obrysem zaznaczono przybliżony zasięg osady (wzgórza), strzałkami – lokalizację wyeksplorowanych obiektów (fot. K. Trela, oprac. P. Szymański).

Fig. 1. Kośmidry. View of Site I from SE. Contour marks an approximate extent of the settlement (hill). Arrows mark the location of explored features.

Ryc. 2. Kośmidry, st. I. 1 – fragmenty naczynia z obiektu 29; 2 – fragment naczynia sitowatego z powierzchni stanowiska; 3 – fragment naczynia z obiektu 28; 4 – plan i profil obiektu 28 (rys. P. Szymański).

Fig. 2. Kośmidry, Site I. 1 – fragments of a vessel from Feature 29; 2 fragment of a sieve-like vessel from the surface of the site; 3 – fragment of a vessel from Feature 28; 4 – plan and section of Feature 28.

Zarówno z obiektu 29, jak i z powierzchni stanowiska pochodzą fragmenty naczyń typowych ogólnie dla wczesnej epoki żelaza (Ryc. 2:1), np. naczynia sitowate (Ryc. 2:2). Podobnie datowaną ceramikę znajdowano licznie w większości odkrytych do tej pory obiektów (np. obiekty 16 i 19).

Najciekawszego znaleziska dostarczył obiekt 28. Pochodzą stąd między innymi fragmenty garnków dwusłożkowatych, zdobionych na załomie brzuśca dołkami palcowymi (Ryc. 2:3). Podobne naczynia odkryto już wcześniej w obiekcie 3. Wydaje się, że analogii do tego typu form należy szukać przede wszystkim wśród materiałów związanych z IV fazą kultury kurhanów zachodniobałtyjskich (OKULICZ 1970: 40, tabl. XXI:11,19,20,25–28).

Ten wniosek może stać się punktem wyjścia do analizy sytuacji kulturowej północno-wschodnich Mazur na przełomie er. Rozwój ostatniej, IV fazy kultury kurhanów zachodniobałtyjskich czytelny był dotychczas jedynie na terenach Półwyspu Sambijskiego, Natangii i Nadrowii, a jej schyłek należy wiązać z końcem fazy B₁ (OKULICZ 1970: 104–105). Z kolei na Mazurach, gdzie prąd tzw. latentizacji był znacznie silniejszy, kultura kurhanów zachodniobałtyjskich skończyła się znacznie wcześniej, wraz

z końcem III fazy, co miało miejsce zapewne w ciągu fazy A₃ (por. GŁADKI 2007: 29). Przyjmuje się, że po tym okresie powstała tu kultura bogaczewska. Materiały z Kośmidrów wskazują, że przebieg przemian kulturowych na północno-wschodnich Mazurach mógł być podobny jak na Sambii, pojawiły się tu bowiem materiały IV fazy. Etap ten trwał jednak dość krótko, najpewniej w ciągu fazy B₁ zakładane są bowiem w rejonie Gołdapi cmentarzyska bogaczewskie (por. IWANICKI 2007: 142). Tym samym, materiały z obiektu 28 datować można nie później niż na początek wczesnego okresu rzymskiego.

Badania z roku 2011, mimo ograniczonego zakresu, potwierdziły wcześniejsze wnioski co do datowania i przynależności kulturowej osady. Obecnie nie są tu planowane dalsze prace wykopaliskowe, konieczne są jednak kolejne wizyty sprawdzające stan zachowania stanowiska.

Dr Paweł Szymański
Instytut Archeologii
Uniwersytet Warszawski
pmszyman@uw.edu.pl

Literatura

GŁADKI M.

2007 *Chronologia schyłkowej fazy wczesnej epoki żelaza w mikroregionie jez. Sałęt w świetle badań na stanowisku II w Wyszemborku, gm. Mrągowo, woj. warmińsko-mazurskie*, (w:) A. Bitner-Wróblewska (red.), *Kultura bogaczewska w 20 lat później. Materiały z konferencji, Warszawa, 26–27 marca 2003, Seminarium Bałtyjskie I, Warszawa, 25–39.*

IWANICKI P.

2007 *Wschodnia strefa kultury bogaczewskiej w świetle materiałów archeologicznych. Zarys problematyki*, (w:) A. Bitner-Wróblewska (red.), *Kultura bogaczewska w 20 lat później. Materiały z konferencji, Warszawa, 26–27 marca 2003, Seminarium Bałtyjskie I, Warszawa, 139–166.*

JUGA-SZYMAŃSKA J., SZYMAŃSKI P.

w druku *Metalowe haczyki do połowu ryb na terenie osadnictwa bałtyjskiego w północno-wschodniej Polsce od wczesnej epoki żelaza do okresu wędrówek ludów* (materiały z konferencji w Białowieży, 22–24 września 2009 roku).

OKULICZ Ł.

1970 *Kultura kurhanów zachodniobałtyjskich we wczesnej epoce żelaza*, Wrocław – Warszawa – Kraków.

SZYMAŃSKI P.

2007 *Stan badań nad osadami kultury bogaczewskiej*, (w:) A. Bitner-Wróblewska (red.), *Kultura bogaczewska w 20 lat później. Materiały z konferencji, Warszawa, 26–27 marca 2003, Seminarium Bałtyjskie I, Warszawa, 167–187.*

PAWEŁ SZYMAŃSKI

KOŚMIDRY, SITE I, THE WARMIŃSKO-MAZURSKIE VOIVODESHIP. EXCAVATIONS IN 2011

The settlement at Kośmidry (Site I) was strongly destroyed by exploitation of a sand mine. In 2004 and 2005, in the course of rescue excavations conducted along the edge of the heading, 28 household features were discovered. Based on the analysis of gathered materials, the site can be dated to the Early Iron Age.

In 2011, under the direction of the author, protective works were undertaken. In their course, another two storage pits were explored, which were visible in the slide of the heading. Gathered ceramic finds, both from the

features and the surface of the site, confirmed the relation of the settlement to the eastern periphery of the West Balt Barrow Culture. The most interesting finds were discovered in Feature 28. Vessels which were found there may in all probability be related to Phase IV ("Sambian") of this culture. It can be therefore supposed that cultural changes at the turn of the eras in north-eastern Masuria went along a similar path as in Sambia.

Translated by Grzegorz Zabiński